

*П.П. АНДРУШКО,
професор кафедри кримінального права та
кримінології юридичного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ

В.О. Навроцький обґрунтовано зазначає, що кримінально-правова кваліфікація, як і будь-яке інше складне явище, має внутрішню будову, складається з певних елементів, а її структуру утворюють ті ж елементи, які входять у структуру будь-якої людської діяльності — її об'єкт, суб'єкт та зміст.

Таким чином, об'єктом кримінально-правової кваліфікації слід визнати той феномен, який підлягає оцінці з позиції кримінального закону. Слід погодитись із В.О. Навроцьким, що було б неточно визнавати об'єктом кваліфікації злочин, оскільки вести мову про те, що вчинене особою діяння є злочином, можна лише тоді, коли процес кваліфікації завершений і зроблено висновок: має місце посягання, передбачене певною забороняючою нормою кримінального закону, а кримінально-правовій оцінці піддаються не тільки злочинні посягання, а й інші діяння, які чимось схожі зі злочинами.

У сферу ж уваги органів, які здійснюють кваліфікацію, діяння, які «чимось схожі зі злочинами», входять, на думку В.О. Навроцького, тому, що вони можуть: 1) бути формально передбачені кримінальним законом; 2) виступати об'єктивно суспільно небезпечними у зв'язку із заподіянням істотної шкоди правоохоронюваним інтересам; 3) характеризуватися умислом на заподіяння великої шкоди; 4) вчинятися з мотивом чи метою, які характерні для злочинів. Узагальнено ж, вважає В.О. Навроцький, об'єктом кваліфікації можна назвати діяння, що підлягає кримінально-правовій оцінці.

Об'єктом кримінально-правової кваліфікації слід вважати вчинене особою діяння, ознаки якого (об'єктивні та суб'єктивні) мають подібність, схожість (формально співпадають) з ознаками діяння, склад якого визначений законодавцем у статті (частині статті чи її пункті) Особливої частини КК України як злочин. При цьому оцінка — кримінально-правова кваліфікація — має даватись з позиції:

1) визнання діяння таким, що фактично містить передбачений відповідною статтею (частиною статті чи її пунктом) склад злочину;

2) визнання діяння таким, що лише формально містить склад злочину — його ознаки співпадають з ознаками складу злочину, передбаченого відповідною статтею (її частиною чи пунктом) Особливої частини КК, - але яке з підстав, передбачених законом, не є злочином із-за відсутності якоїсь із ознак злочину, зазначених у ч. 1 ст. 11 КК: або воно не є суспільно небезпечним через малозначність (ч. 2 ст. 11 КК), або ж не є суспільно небезпечним та/або протиправним, оскільки містить склад правомірного діяння, яке визнається однією із обставин, що виключають злочинність діяння.

Наша позиція щодо кваліфікації діяння як злочину співпадає з наведеною позицією В.О. Навроцького, що про кримінально-правову кваліфікацію (оцінку) діяння як злочину можна вести мову, «коли процес кваліфікації завершений». Завершується ж процес кваліфікації винесенням процесуального акту суду (обвинувального вироків чи постанови (ухвали) про звільнення від

кримінальної відповідальності з підстав, передбачених нормами Загальної чи Особливої частини КК).

У теорії кваліфікації злочинів поділ (виділення) видів кваліфікації злочинів (кримінально-правової кваліфікації) здійснюється за різними критеріями:

1) за суб'єктами, які її здійснюють, виділяють офіційну і неофіційну або доктринальну кваліфікацію;

2) за інститутами Загальної частини, які використовуються при кваліфікації, виділяють: а) кваліфікацію закінченого і незакінченого злочину; б) кваліфікацію співучасті у злочині; в) кваліфікацію множинності злочинів;

3) за об'єктом кваліфікації виділяють: а) кваліфікацію злочинів; б) кваліфікацію діянь, які визнаються обставинами, що виключають злочинність діяння; в) кваліфікацію посткримінальної поведінки.

Зокрема, В.О. Навроцький пише, що обсяг поняття кримінально-правової кваліфікації визначається шляхом поділу цього поняття, в ході якого вказуються окремі види такої кваліфікації. На думку В.О. Навроцького, «найпростішим, і, відповідно, найточнішим і логічно бездоганим є дихотомічний поділ поняття кримінально-правової кваліфікації — двочленний поділ на дві частини, коли обсяг поняття ділиться на два суперечливих поняття (А та не — А). Провівши такий поділ поняття кримінально-правової кваліфікації, отримуємо дві частини — «кваліфікація злочинів» і «кваліфікація не — злочинів» (кваліфікація суспільно небезпечних діянь, які не є злочинами) [1, 9—10].

В.О. Навроцький вважає, що здійснюючи поділ кваліфікації злочинів на види, доцільно керуватися класифікаціями видів злочинів, які містяться у кримінальному законі, враховувати особливості кваліфікації окремих видів злочинів, зображених у нормах чинного кримінального законодавства.

На думку В.О. Навроцького, з якою слід погодитись, перелік підстав поділу кримінально-правової кваліфікації на види

і відповідно, видів такої кваліфікації може бути продовжений до безкінечності, але навряд чи є потреба це робити, а важливим є те, що поняття кримінально-правової кваліфікації є складним та багатоаспектним [1, 10—12].

У теорії види (різновиди) кваліфікації злочинів виділяються і за іншими критеріями. Зокрема, С.Д. Шапченко виділяє такі різновиди кваліфікації злочинів: 1) кваліфікація злочинів як специфічна оціночно-пізнавальна діяльність людини; 2) кваліфікація злочинів як юридично значуща дія; 3) кваліфікація злочинів як юридична дія суб'єкта, уповноваженого на її проведення; 4) кваліфікація злочинів як юридична дія уповноваженого суб'єкта, що має кримінально-процесуальний характер; 5) кваліфікація злочинів як юридична дія уповноваженого суб'єкта, що має кримінально-правовий характер [2, 421].

Кваліфікація злочинів у кримінально-правовому значенні — це зафіксований (об'єктивізований, відображений) у процесуальному акті суду (обвинувальному вирокі, постанові чи ухвалі) висновок суду (в межах кримінального судочинства) про те, що діяння особи, якому ним давалась оцінка, містить склад злочину, передбаченого в Особливій частині Кримінального кодексу.

Як уже зазначалось, окремі вчені як різновид кримінально-правової кваліфікації (кваліфікації злочинів) виділяють кваліфікацію посткримінальної поведінки.

Ю.В. Баулін, який під кримінально-правовою кваліфікацією розуміє кваліфікацію тільки тих юридичних фактів, які передбачені гіпотезами норм кримінального права, і, залежно від того, який саме з юридичних фактів, що передбачені гіпотезою норми кримінального права, підлягає кваліфікації, виділяє два види кримінально-правової кваліфікації: кваліфікацію злочинів та кваліфікацію посткримінальних юридичних фактів. При цьому Ю.В. Баулін зазначає, що і той і інший вид кримінально-правової кваліфікації здійснюється виключно на досудовому слід-

стві органами, які його провадять — слідчим або прокурором. Ю.В. Баулін також зазначає, що при застосуванні традиційних норм кримінального права, тобто норм, які передбачають покладення кримінальної відповідальності, здійснюється тільки один вид кримінально-правової кваліфікації, а саме — кваліфікація злочинів, а при застосуванні так званих альтернативних норм, що передбачають повне або часткове звільнення від кримінальної відповідальності, здійснюється одразу або з певним розривом у часі обидва названі види кримінально-правової кваліфікації [3, 416].

На думку Ю.В. Бауліна, коли йдеться про застосування нетипових (альтернативних) норм кримінального права, тобто таких що передбачають повне або часткове звільнення від кримінальної відповідальності за вчинений злочин, то застосування їх гіпотез зумовлює кримінально-правову кваліфікацію двох юридичних фактів — власне самого злочину, а також посткримінального юридичного факту, з наявністю якого (зокрема, її диспозиція) і пов'язує можливість повного або часткового звільнення від кримінальної відповідальності [3, 414].

Ю.В. Баулін вважає, що хоча кваліфікація діяння на досудовому слідстві за своїми кримінально-правовими наслідками є попередньою, а здійснювана судом при постановленні вироку — остаточною, однак і та і інша залишаються офіційною (позаяк здійснюються від імені держави) кваліфікацією вчиненого особою діяння [3, 411].

На думку Ю.В. Бауліна, у найпершому наближенні під застосуванням гіпотез норм кримінального права розуміється кваліфікація юридичних фактів, передбачених у них, а позаяк основним юридичним фактом, який міститься в гіпотезах норм кримінального права, є правопороджуючий юридичний факт — злочин, то застосування таких гіпотез у першу чергу полягає в кваліфікації злочинів. Таке твердження, вважає Ю.В. Баулін, є практично загально визнаним у літературі і, на його погляд, не може викликати скільки-небудь серйозних заперечень [3, 412].

Позиція Ю.В. Бауліна побудована (основана) на його концептуальному підході до поняття норм кримінального права та їх застосування: 1) не всі норми, закріплені у КК, є нормами кримінального права, зокрема не є такими конституційно-правові положення про чинність кримінального закону в часі і межі його дії у часі та просторі (статті 4—8), цивільно-правові та адміністративно-правові положення про обставини, що виключають злочинність діяння (статті 36—43), адміністративно-правові положення про примусові заходи медичного характеру та примусове лікування (статті 92—96); 2) для з'ясування поняття «застосування норм кримінального права» можуть бути використані лише ті положення КК України, в яких йдеться про застосування кримінального закону в тій частині, в якій він відображає норми кримінального права, і, навпаки, не можуть бути використані ті положення, де йдеться про «застосування примусових заходів медичного характеру», «застосування примусових заходів виховного характеру», «застосування примусового лікування», оскільки застосування цих положень КК не є застосуванням норм кримінального права. Ю.В. Баулін вважає, що «системний аналіз кримінально-правових положень кримінального закону України, в яких йдеться про його застосування, приводить до висновку про те, що шляхом застосування норм кримінального права визначаються, по-перше, злочинність діяння; по-друге — кримінальна відповідальність за його вчинення» [3, 408].

Наведені міркування Ю.В. Бауліна щодо змісту понять «застосування кримінального закону», «кваліфікація злочину» та «кримінально-правова кваліфікація», їх співвідношення та видів кримінально-правової кваліфікації є, на мій погляд, скоріше постановкою проблеми і потребують конкретизації, додаткових аргументів і детальнішого обґрунтування. Тим більше, що позиція Ю.В. Бауліна з окремих питань є суперечливою, недостатньо чіткою і однозначною, а їх розгляд — певною мірою незавершеним.

По-перше, Ю.В. Баулін не дає власного визначення понять «кваліфікація злочинів» та «кримінально-правова кваліфікація» у їх «класичному», «традиційному», «власному» розумінні, не визначає їх співвідношення.

По-друге, Ю.В. Баулін говорить про кримінально-правову кваліфікацію юридичних фактів, а не про кримінально-правову кваліфікацію діяння особи як злочинного — кваліфікацію злочинів, розглядаючи останню як один із видів кримінально-правової кваліфікації. Очевидно, що при кримінально-правовій оцінці посткримінальної поведінки особи для її врахування при застосуванні окремих інститутів кримінального законодавства (звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від відбування покарання та ін.), оцінка вчиненою особою діяння з позиції наявності чи відсутності в ньому складу злочину, тобто «власне» кваліфікація злочину, ні судом, ні іншим органом, зокрема Президентом України при застосуванні помилування, не здійснюється і не може здійснюватись, оскільки вона вже зафіксована у відповідному процесуальному акті, зокрема у обвинувальному вирокі суду, який набрав законної сили, і не може бути змінена, за винятком випадків застосування нового кримінального закону, який має зворотню силу.

По-третє, не всі види звільнення від кримінальної відповідальності (як загальні, так і передбачені статтями Особливої частини КК) обумовлюються посткримінальною поведінкою особи, яка вчинила злочин. Зокрема, підставами звільнення від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому ст. 48 КК, є втрата діянням, вчиненим особою, суспільної небезпечності, та втрата самою особою суспільної небезпечності, а підставою звільнення від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому ст. 49 КК, є закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Частиною 3 ст. 369 КК передбачені дві підстави звільнення від кримінальної відпо-

відальності особи, яка дала хабар: 1) встановлення факту, що стосовно особи мало місце вимагання хабара, та 2) добровільна заява особи, яка дала хабара, про факт давання нею хабара. Перша із названих підстав жодним чином не пов'язана із оцінкою посткримінальної поведінки особи, яка вчинила давання хабара.

По-четверте, вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності та при виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням злочину, у випадках, передбачених КК, згідно зі ст. 66 є обставинами, які пом'якшують покарання, а тому суд зобов'язаний дати кримінально-правову оцінку вчиненим особою діям як таким, що вчинені в стані крайньої необхідності, але з перевищенням її меж, чи вчиненим при виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, тобто за наявності обставин, які законодавцем визнаються обставинами, що виключають злочинність діяння.

Зверну увагу ще на декілька моментів. Якщо при першому виді кримінально-правової кваліфікації, яку виділяє Ю.В. Баулін, кримінально-правова оцінка як діяння, що містить склад злочину, здійснюється органами досудового слідства, то ці органи жодним чином не причетні до вирішення питання про застосування ст. 81 КК, тобто до вирішення питання про застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Крім того, Ю.В. Баулін, з одного боку, категорично стверджує, що обидва види кримінально-правової кваліфікації, які ним виділяються, здійснюються органами досудового слідства, тобто суб'єктами кримінально-правової кваліфікації визнає лише слідчого та прокурора, а також до вирішення питань щодо застосування статей 82, 83, 84 (ч. 2), 91 КК та застосування амністії до осіб, засуджених за вчинення злочину, вирок щодо яких набрав законної сили, та застосування поми-

лування, а, з другого боку, пише, що така кваліфікація здійснюється і судом, зокрема при застосуванні ст. 81 КК: «зрозуміло, що кваліфікація кожного з названих юридичних фактів (вчинення злочину та посткримінальна поведінка засудженого під час відбування покарання — доведення виправлення сумлінною поведінкою і ставленням до праці — П.А) здійснюється з розривом у часі. Перший з них одержить кваліфікацію при винесенні судом обвинувального вироку (тобто кваліфікація здійснюється судом — П.А), другий — тільки через певний час, при винесенні постанови про умовно-дострокове звільнення від покарання. Причому, як правило, кваліфікацію першого та другого юридичних фактів здійснюватимуть різні суди» [3, 416].

Другим видом кримінально-правової кваліфікації Ю.В. Баулін називає кваліфікацію посткримінальних юридичних фактів — посткримінальної поведінки особи, яка вчинила злочин, тобто поведінку особи після вчинення нею злочину, яка впливає на застосування окремих інститутів кримінального права. Прикладом такої кваліфікації, на думку Ю.В. Бауліна, є врахування (оцінка) судом поведінки засудженого (як сумлінної чи несумлінної) та його ставлення до праці, які в сукупності свідчать про його виправлення, яке є підставою застосування до нього умовно-дострокового звільнення від покарання в порядку, передбаченому ст. 81 КК. Проте поведінка засудженого є також підставою застосування до нього ст. 82 КК, якою передбачається можливість заміни особам, що відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі, невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням у разі, якщо засуджений став на шлях виправлення. У даному ж випадку мова не йде про повне або часткове звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Крім того суд повинен давати кримінально-правову оцінку посткримінальної поведінки особи для врахування її як обставини, що пом'якшує покарання: 1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або

активне сприяння розкриттю злочину (п. 1 ч. 1 ст. 66 КК); 2) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (п. 2 ч. 1 ст. 66 КК); 3) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення злочину (п. 2¹ ч. 1 ст. 66 КК). За наявності хоча б двох із перерахованих обставин суд на підставі ч. 1 ст. 69 КК може призначити основне покарання нижче від найнижчої межі або перейти до іншого, більш м'якого виду покарання, а за наявності обставин, передбачених пунктами 1 та 2 ч. 1 ст. 66 КК, відсутності обставин, що обтяжують покарання, а також при визнанні підсудним своєї вини, строк або розмір покарання не може перевищувати, згідно зі ст. 69¹ КК, двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого відповідною санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК.

Зазначені у пунктах 1, 2, 2¹ ч. 1 ст. 66 КК обставини, залежно від ступеня тяжкості вчиненого злочину, можуть бути або підставами застосування однієї із норм, що передбачають повне звільнення від кримінальної відповідальності, або ж підставами призначення меншого за розміром покарання при визнанні їх обставинами, що пом'якшують покарання, або ж підставами призначення основного покарання нижче від найнижчої межі, чи іншого, більш м'якого виду покарання, або ж впливати на розмір покарання, який не може бути перевищений, або ж бути підставою непризначення додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК як обов'язкове, згідно з ч. 2 ст. 69 КК.

Ю.В. Баулін пише, що «кваліфікація кожного з названих юридичних фактів¹ здійснюватиметься з розривом у часі. Перший з них одержить кваліфікацію при винесенні судом обвинувального вироку, другий — тільки через певний час при ви-

¹ Перший юридичний факт — вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості або необережного тяжкого злочину; другий юридичний факт — доведення засудженим свого виправлення.

несенні постанови про умовно-дострокове звільнення від покарання... Однак такий механічний часовий розрив двох кваліфікацій не заперечує того, що здійснена раніше кваліфікація злочину має своє значення при застосуванні норми про часткове звільнення від кримінальної відповідальності (умовно-дострокове звільнення від покарання). Адже для того, аби застосувати таку норму, суд повинен встановити, що вчинений злочин кваліфіковано саме так, як того вимагає передумова такою звільнення» [3, 416].

Вирішуючи питання про можливість застосування до особи, яка відбуває покарання, зазначене у ч. 1 ст. 81, а щодо особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі за злочин, вчинений у віці до вісімнадцяти років (ч. 1 ст. 107 КК), суд, який вирішує питання про можливість умовно-дострокового звільнення особи від відбування покарання на підставі ст. 81 чи ст. 107 КК, не здійснює кваліфікації першого юридичного факту — вчиненого особою злочину, оскільки така оцінка уже здійснена іншим судом у обвинувальному вирокі, винесеному ним, який набрав законної сили. І така оцінка не може бути змінена чи (кваліфікована інакше) судом, який дає оцінку (кваліфікує) другий юридичний факт.

В цілому позиція Ю.В. Бауліна, незважаючи на певну суперечливість окремих її положень, недостатню аргументацію окремих висновків та неповноту розгляду окремих її аспектів, заслуговує на увагу, зокрема щодо виділення поняття «кримінально-правова кваліфікація» в широкому розумінні — як оцінки певної поведінки особи (вчиненого нею діяння та посткримінальної поведінки) при застосуванні кримінально-правових норм, яка (поведінка) є юридичним фактом, що має кримінально-правове значення. Однак в такому широкому розумінні поняття «кримінально-правова кваліфікація» включає в себе, на мій погляд, не лише кримінально-правову кваліфікацію вчиненого особою діяння як злочину та кримінально-правову оцінку посткримінальної поведінки особи після вчинення

злочину (як до, так і після винесення вироку), а також і поведінку особи під час вчинення діяння, яке може містити як фактично, так і формально склад злочину.

В.О. Навроцький також говорить про кваліфікацію посткримінальної поведінки, зазначаючи, що в цілому ряді випадків посткримінальна поведінка сама підлягає кримінально-правовій кваліфікації, яка тягне для особи, дії якої кваліфікуються, як позитивні, так і негативні наслідки [1, 370]. В.О. Навроцький вважає, що чинний КК істотно розширив (порівняно з КК України 1960 р.) коло випадків, коли посткримінальна поведінка враховується при кваліфікації дій особи, яка вчинила злочин. В обґрунтування цього висновку В.О. Навроцький пише: «Досить сказати, що більш ніж вдвічі збільшилась кількість норм, які регламентують звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з позитивною посткримінальною поведінкою. Разом з тим законодавча регламентація посткримінальної поведінки КК далеко не завжди досконала, що утруднює застосування відповідних кримінально-правових норм, визначення їх співвідношення із суміжними ... Аналіз питань кваліфікації посткримінальної поведінки становить теоретичний і практичний інтерес, хоча пов'язаний із певними труднощами» [1, 370].

З останнім твердженням В.О. Навроцького, а саме що аналіз питань посткримінальної поведінки особи становить теоретичний і практичний інтерес, слід погодитись, оскільки її характер та зміст може впливати (і фактично впливає) на диференціацію кримінальної відповідальності винної особи — особи, яка визнана такою, що вчинила діяння, яке містить склад злочину —, бути підставою (умовою) звільнення особи від кримінальної відповідальності, застосування до особи акту амністії чи помилування чи застосування до особи примусових заходів виховного характеру.

Проте не можна погодитись із загальним висновком В.О. Навроцького про існування інституту (здійснення)

кримінально-правової кваліфікації поведінки, враховуючи саме поняття кримінально-правової кваліфікації, оскільки сама оцінка посткримінальної поведінки особи здійснюється не з позиції встановлення наявності чи відсутності в такій поведінці складу злочину, а з позиції її врахування щодо можливості/неможливості застосування до особи певних інститутів Загальної частини КК, чи норм про звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених у статтях Особливої частини КК.

Статтею 135 КК передбачена відповідальність за завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів для самозбереження внаслідок безпорадного стану у разі, якщо той, хто залишив без допомоги, сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан. Поставлення особи в небезпечний для життя стан може бути доволі часто наслідком її діяння, яке містить самостійний склад злочину, наприклад бути наслідком вчинення особою порушення певних правил, зокрема порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керувала транспортним засобом (ст. 286 КК). Проте у цьому разі поведінка особи після вчинення нею певного злочину оцінюється з позиції наявності чи відсутності в такій поведінці складу іншого злочину, а саме злочину, склад якого передбачено ст. 135 КК, оскільки кримінальний закон, передбачивши відповідальність за зазначений вид завідомого залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані, тим самим поклав на особу, яка поставила своїми діями іншу особу в небезпечний для життя стан (незалежно від того, протиправні чи ні такі дії), надати допомогу такій особі.

Ненадання допомоги особою, яка завдала іншій особі тяжке тілесне ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, яку можна було б відвернути шляхом надання йому необхідної допомоги,

залежно від психічного ставлення винної особи до настання наслідку у вигляді смерті потерпілого, може кваліфікуватися або за ч. 2 ст. 121, або ж за статтею 115 КК. У цьому разі мова йде про «перетворення» простого складу злочину (за висловлюванням В.О. Навроцького) у його кваліфікований вид (ч. 2 ст. 121 КК) чи в інший, більш тяжкий злочин (ст. 115 КК).

Інших прикладів впливу посткримінальної поведінки особи на кримінально-правову оцінку вчиненого нею діяння, на мій погляд, чинний КК не містить.

Умовно можна говорити про кримінально-правову оцінку (кваліфікацію) посткримінальної поведінки особи, яка висловила погрозу вчинити певний злочин, зокрема погрозу вчинити вбивство (ст. 129 КК), якщо закон пов'язує визнання погрози злочином з наявністю реальних підстав побоюватися здійснення (реалізації) висловленої погрози. Про наявність реальних підстав реалізації висловленої погрози вбивством може, якраз, і свідчити поведінка особи, яка її висловила, після висловлення погрози. Такі дії можуть утворювати і самостійний склад злочину, наприклад злочину, склад якого передбачений ст. 263 КК (придбання чи виготовлення зброї, її ремонт).

Таким чином, у багатьох випадках поведінка особи після вчинення нею злочину (посткримінальна поведінка) повинна діставати оцінку з позиції кримінального закону, оскільки її характер і зміст можуть тягти за собою певні кримінально-правові наслідки. Але така оцінка не є різновидом кримінально-правової кваліфікації (кваліфікації злочинів).

На мій погляд, є підстави для виділення як самостійного, родового термінопоняття «кримінально-правова оцінка поведінки особи, яка вчинила злочин». Різновидами (складовими частинами) цього поняття є: 1) кримінально-правова кваліфікація вчиненого, здійснювана органами дізнання і досудового слідства; 2) кримінально-правова кваліфікація, здійснювана судом — власне кваліфікація зло-

чину; 3) кримінально-правова оцінка посткримінальної поведінки особи, яка вчинила злочин.

При цьому можна виділити три види посткримінальної кримінально-правової оцінки поведінки особи, які можуть тягти за собою і враховуватись при застосуванні до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, чи щодо якої винесено обвинувальний вирок, певних кримінально-правових заходів: 1) посткримінальна поведінка після вчинення злочину, яка враховується судом при винесенні рішення по справі (винесення обвинувального вироку, звільнення від кримінальної відповідальності, застосування примусових заходів виховного характеру); 2) посткримінальна поведінка особи, щодо якої судом винесено вирок чи яку звільнено умовно від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки (ст. 47 КК) або якій невідбута частина покарання замінена більш м'яким (ст. 82 КК) чи яка звільнена від відбування покарання на підставі ст. 83 КК; 3) посткримінальна поведінка особи, яка відбуває чи відбувала призначене судом покарання, яка може бути підставою застосу-

вання до неї певних заходів кримінально-виконавчого характеру на підставі норм КВК України, застосування акту амністії чи помилування, дострокового зняття судимості.

Список використаної літератури:

1. *Навроцький В.О.* Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / В.О. Навроцький. — 2-ге вид. — К.: Юрінком Інтер, 2009.
2. *Шапченко С.Д.* Кваліфікація злочинів як соціально-правове явище: основні юридичні аспекти // Альманах кримінального права: збірник статей. Вип. 1 / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. — К.: Правова єдність, 2009.
3. *Баулін Ю.В.* Проблеми застосування кримінально-правових норм органами досудового слідства // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т.: Т. 5: Кримінально-правові науки: Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В.В. Сташиса. — Харків: Право, 2008.